

БОРИС ШИВАЧЕВ — КОМЕДИОГРАФ

Дженю Василев

В една своя статия за литературното наследство на Борис Шивачев непосредствено след неговата смърт Д. Б. Митов беше споменал между известните му произведения и една пиеса: „Един том разкази „Сребърната река“, една студия „Стара и нова Турция“, романи „Изобретателят“, „Писма от Южна Америка“, недовършена комедия, скици за други романи — това е всичко, което той ни остави.“

Оттогава, от 1932 г., когато в „Литературен глас“ бе направено това съобщение, та до ден днешен, не са изнасяни каквито и да било подробности за тази „недовършена комедия“, нито пък е публикувана каквато и да е част от нея. В многобройните публикации след смъртта на писателя никой от неговите приятели и познавачи на творческото му дело не е споменавал нищо повече за тази неизвестна творба. Едва през лятото на 1974 г. при едно мое посещение у сестрата на писателя Вера Шивачева успяхме да открием в семейните архиви една тънчка ученическа тетрадка с бежови корици, на първата страница на която с ръката на Борис е написано заглавието „Дружество с ограничена отговорност. Комедия в четири действия“.

И тъй неизвестната комедия е вече известна.

За съжаление замислената като четириактова пиеса е написана наполовина — само първите две действия. Това налага твърде голяма условност при идейната и особено при литературно-естетическата оценка и характеристика на произведението, при анализа на неговите достоинства и слаби страни. Без съмнение обаче тази находка има качеството на откритие, което достоверно допълва представата за разностранните творчески амбиции на писателя и за неуморния му стремеж да пробва различни литературни жанрове за художествен изказ.

Комедията „Дружество с ограничена отговорност“ е с български сюжет, предмет на сценично изображение са нравите в буржоазното общество в столицата през тридесетте години на века. Нейни герои са един милионер на пределна възраст и неговите близки, вплетени в безпощаден конфликт помежду си за спечелване сърцето на вуйчото-милионер, а оттук и на парите му. На тази конфликтна основа авторът е заплел остри драматични ситуации, направил е ефективна обрисовка на герои и взаимоотношения в едно общество, построено върху законите на егоизма и користта.

Произведението е изградено върху жизнено достоверен материал, комедийния персонаж е взет от натура, по всяка вероятност от семействата на близки хора. Макар и в комедийен план, и тук, както във всички произведения на Шивачев, се третира сериозна нравствена проблематика. Показан е образът на една действителност, в който достоверното се определя не толкова от битовото правдоподобие, колкото от вътрешната същност на изобразяваните герои и явления. Авторът извежда героите вън от техните битови предели, осветлява ги отвътре с парещия пламък на критичната си мисъл, разкрива тяхната пошлост и нищожество.

Самата естетическа природа на автора, тъй добре позната от известните му произведения, подсказва гражданската развълнуваност и острие на комедията. И тук Шивачев излъчва същата ненавист към пошлото и грозното, стои на позицията на войнистуващ ридар на прогреса и красотата. В пиесата са поставени на показ и осъждане хора, които живеят само с личните си страсти и корист, неспособни да почувствуват у себе си обществена правда и социалните тревоги. Това е галерия от комедийни образи, които авторът извежда от техните битови предели, разкрива човешката им мизерия в аспекта на социалната действителност и на своите хуманистични идеи.

Наистина това говори повече за чисто обществено-възпитателната, за идейната страна на произведението. Но към тях могат да се добавят и редица характеристики, които показват и наличието на известно драматургично майсторство, за присъствието на един начеващ, но нелишен от драматургичен талант автор. В двете действия на недовършената комедия има сцени, които показват усет към драматургичното действие и театралната изразност, които говорят за единство между жизнения материал и мотивите, които го тъкуват. Шивачев драматургът умее да заплита ефектни драматични ситуации, да внася в сценичното действие интензивност и театрална зрелищност. Редица от героите му носят конкретността на живия характер и известна плътност на психологическата обрисовка.

Разбира се, съизмерена с равнището на съвременната ни драматургия, комедията „Д-во с ограничена отговорност“ едва ли може да се нарече значително явление. В нея има слабости, най-вече от композиционен характер, които издават една още неопитна ръка. Голямата част от образите са еднолинейни, липсва им психологическа нюансировка. Лишени са от индивидуално своеобразие и сложност. На места силата на социалната трактовка и изобличителният патос се заменят с подчертана тенденциозност, образите добиват декларативен, а някои от тях и чисто илюстративен характер. Липсата на дълбоко психологическо действие, на дълбочина и точност на вътрешната страна на образа, увлечението по социологизиране на героите и техните взаимоотношения, неумението да се степенува драматичното напрежение — всичко това са очевидни слабости на комедията. Те правят впечатление още при първото ѝ прочитане и надали биха били преодолені от автора и при едно евентуално завършване на произведението.

Предлагаме първото действие от намерения текст. И все пак не са само библиографският интерес и любовта към автора на знаменитите „Писма от Южна Америка“ единствени, които предизвикват внимание към тази „недовършена комедия“. В нея има доказателства за многопосочното развитие на таланта на Борис Шивачев, тя е едно потвърждение на високия и здрав идейно-художествен критерий, на висшите граждански мотиви, които са движители — от първия до последния написан ред — неговото вдъхновено и страстно перо.

ДРУЖЕСТВО С ОГРАНИЧЕНА ОТГОВОРНОСТ

Комедия в 4 действия от Борис Шивачев

Действащи лица:

Вуйчото милионер — Димо Хаджи Димов
Тримата братовчеди — Мишо Иванов — недовършил инженер-механик;
млади хора: — Шишо Дафинов — бивш банков чиновник;
— Боби Виолетов — поет
Иван Иванов — банкер
Ана — негова дъщеря, 18-годишна
Роза — момиче от балета на операта
Дора — братовчедка на вуйчото милионер
Слугиня

Кредитори, балерини, публика.
Действието се развива в София и Варна.

Действие първо

Сцената представлява салон в дома на банкера Иванов.

Явление първо

Слугинята (пее един модерен шлагер и нарежда нещо в ъгъла).

Явление второ

Влиза Мишо по пижама.

Мишо: Чудно хубаво пееш (започва същия шлагер).

Слугинята (превзето): Ах, господин Мишо, защо се подигравате? . . . (преставя да пее).

Мишо: Слушай, Стоянке, в Париж сигурно биха ти казвали Нанет . . .

Слугинята: Как?

Мишо: Нанет. Искаш ли да ти казвам отсега нататък Нанет . . .

Слугинята: Защо пък не!? Мене ми харесват всички парижки моди . . .

Мишо: Ах! Нанет, колко си хубавичка и сладичка! (приближава се към нея).

Слугинята: На мене ми харесват и флѐр де Пари, и Коти, и . . . всичките парфюми.

Мишо: Ти си най-добрият парфюм! . . . (хваща я за ръката).

Слугинята: Какво правите господин Мишо?

Мишо: Обичам те, Нанет!

Слугинята: Ще ни видят . . .

Мишо: Ах! Нанет . . . (прегръща я). Хубавичка и сладичка! (Иска да я целуне.
В този момент се звъни.)

Слугинята: Ох! пуснете ме . . . Звъни се (избягва).

Явление трето

Мишо (с висок глас на себе си): Дявол да го вземе, такива сладички и във Франция мъчно попадат. Но аз съм стар майстор . . . Птичето само ще падне . . . (отива до една масичка и започва да навива грамофона).

Явление четвърто

Влиза слугинята.

Слугинята: Господин Дафинов ви търси.

Мишо: Нанет, обичам те! . . .

Слугинята: Какво да му кажа?

Мишо: Нека да влезе. (Слугинята почти избягва, а Мишо ѝ предава една въздушна целувка.)

Мишо: Ти си новачка и бягаш . . . Ха, ха! Бягай! . . . Но скоро ще ми паднеш (по-трива си ръцете).

Явление пето

Влиза Шишо Дафинов.

Мишо: Охо! Шишо, как си? Тъкмо що скучаех. Чудех се какво да правя . . .

Шишо (малко иронично): И аз се чудя какво да правя . . .

Мишо: Ти поне си имаш работа. Защо ще се чудиш!

Шишо: Хъм! Имам си работа! . . .

Мишо: Ами банката?

Шишо: Банката фалира...

Мишо: Как е възможно? Едно такова солидно предприятие...

Шишо: В същност банката не е фалирала. Но мене ме изгонват...

Мишо: Ти се шегуваши!...

Шишо: Съвсем не се шегувам...

Мишо: Това е позор! Да изгонват най-способния си чиновник! Да изгонват човека, който е достоен да стане и финансов министър...

Шишо: Мишо, не се подигравай!...

Мишо: Шишо, аз наистина вярвам, че си способен финансист.

Шишо: Способен финансист без пари!

Мишо: Да, лошото е, че нямаме пари...

Шишо: Ти поне защо се оплакваш? Твоят баща е банкер...

Мишо: Банкер, ама пет пари ми не дава.

Шишо: А защо ти не дава? Ти си му син...

Мишо: Не дава, защото е скъперник. Не виждаш ли? Не ме остави да довърша инженерството си. Тъкмо щях да си взема дипломата...

Шишо: Мишо, ти си прав...

Мишо: Шишо, и ти си прав...

Шишо: Да, прави сме, въпреки че сме седнали...

Мишо: И въпреки че...

Шишо: Мишо, остави философиите и софизмите! На мене ми трябва пари.

Мишо: И на мене ми трябва.

Шишо: Тогава?...

Мишо: Тогава, Шишо, трябва да измислим нещо...

Шишо: Прав си, Мишо, трябва да измислим нещо. Аз отдавна мисля...

Мишо: И какво си намислил?

Шишо: Всичко и нищо!...

Мишо: Как така?

Шишо: Ей така!... Имам много проекти, а ми липсват пари...

Мишо: Какви например?

Шишо (става сериозен): Слушай, Мишо...

Мишо: Слушам, Шишо...

Шишо: Преди всичко аз съм финансист и държа на парите. Пари, пари и пак пари е рекъл Наполеон. Рано или късно аз ще си спечеля и ще организирам вертикални и хоризонтални тръстове...

Мишо: Трусове ли? Не плаши хората със землетресение! Братовчед, ти започваш да ставаш страшен. Не се горещи толкова...

Шишо: Мишо, ти ме познаваш...

Мишо: Шишо, и ти ме познаваш.

Шишо (удря Мишо по коляното): Дявол да го вземе, аз знам, че и двамата струваме...

Мишо: А нашите хора са балами...

Шишо: И скъперници...

Мишо: И пияници...

Шишо: И рушветчи...

Мишо: И развратници...

Шишо: И разбойници...

Мишо: И все пак, минават за почтени господа.

Шишо: И управляват другите...

Мишо: И се наслаждават от живота...

Шишо: И имат метреси и любовници...

Мишо: А ние подсмърчаме...

Шишо: Защо?

Мишо: Зашто нямаме пари . . .

Шишо (става изведнъж): Чакайте господа! Аз ще ви смажа всичките. Аз ще ви докажа кой е Шишо Дафинов! . . .

Мишо (хваща го за ръкава): Седни бе, Шишо . . .

Шишо: Остави бе, Мишо . . . Страшно ме е яд . . .

Мишо: Не се ядосвай. Аз съм намислил нещо по-реално.

Шишо: Какво?

Мишо: Седни първо!

Шишо: Добре. Сядам . . .

Мишо: Ти сигурно си чувал за богатствата на Димо Хаджи Димов!

Шишо: Да, той има около двадесет милиона . . .

Мишо: Ти, Шишо, нищо не знаеш. Този човек има повече от 100 милиона . . .

Шишо: Добре! И тъй да бъде. Сто милиона! Нали са чужди? Какво от това?

Мишо: Той е вуйчо на покойната ми майка . . .

Шишо: Вуйчо на покойната ти майка!

Мишо: И при това стар ерген . . .

Шишо: И при това стар ерген! . . .

Мишо: И което е още по-важно, обича да прави подъръци.

Шишо: И обича да прави подъръци!

Мишо: Да, на една своя племенница и моя братовчедка даде сто хиляди лева, за да се разходи до Париж и Ривиерата. А на един мой братовчед . . .

Шишо: Сто хиляди лева! И ти да ми не кажеш нищо! . . .

Мишо: А на един мой братовчед купи автомобил . . .

Шишо: Тогава какво чакаме? Защо се не увъртим около вуйчото? . . .

Мишо: И аз това мисля. Най-доходното предприятие е да имаш един такъв вуйчо, който да ти дава от време на време. А когато умре, да ти завещае милионите си . . .

Шишо: Ах! един такъв вуйчо — истинско рентабилно предприятие!

Мишо: Да, рентабилно предприятие! Но ще трябва да знаеш да го почешеш.

Шишо: Прав си, Мишо. Хората са като прасетата. Почешеш ги по корема или зад ушите и лягат.

Мишо: Важното е где именно да го почешеш. Това лято аз бях в неговата вила във Варна. Изучавах го, доколкото можах. Но работата не е тъй проста. Старецът е доста капризен . . .

Шишо: Разбира се, че ще бъде капризен, щом има сто милиона . . .

Мишо: Но човек заслужава да се потруди . . .

Шишо: Как не!

Мишо: Само че в тия работи жените по-ги бива. Те по-добре знаят да гъделичкат . . .

Шишо: На един стар ерген винаги ще му е приятно, когато го погали някое хубаво момиче . . . Особено ако умее . . .

Мишо: В това отношение моите лели и моите братовчедки страшно много умеят. И най-вече омази проклета Дора. Същински дявол . . .

Шишо: А ти защо не пуснеш Ана? Защо не я накараш да се увърта около вуйчото . . .

Мишо: Моята сестра Ана е глупачка . . .

Шишо: Но ти трябва да ѝ обясниш добре работата. Иначе милионите може да хвъркат . . .

Мишо: Шишо, ти си прав. Но аз мисля, че Ана и да разбере какво трябва да прави, пак ще бъде слаба да се бори против влиянието на толкова лели и братовчедки . . .

Шишо: Тогава?

Мишо: Работата е сериозна. Миналата година, когато си дойдох от Франция, видях колко голяма е опасността. Онези почти са го уплели в мрежите си . . .

Шишо: И все пак . . .

Мишо: И все пак, той не е приписвал още никому наследството си . . .

Шишо: Ще трябва в такъв случай да се действа решително . . .

Мишо: Да, и аз мисля същото. Ана е глупачка. А баща ми е скъперник. Те и двамата като че са слепци. Като че ли не предчувствуват опасността . . .

Шишо: Много вярно.

Мишо: И затова аз искам да организирам работата на широки начала. Да образувам нещо като акционерно дружество . . .

Шишо: За експлоатиране на милионите на вуйчото. Идеята е отлична. И аз бих влязъл в подобно дружество. Предлагам да бъде с ограничена отговорност.

Мишо: Ти си финансист. Няма да ти оспорвам формата на дружеството. Но в него трябва да влязат непременно една или две хубави жени.

Шишо: Разбира се, една или две хубави жени. Те ще бъдат оборотният капитал на дружеството . . .

Мишо: Или по-скоро въдичките! Ха! ха! ха! . . .

Шишо: Тропа се.

Я в л е н и е ш е с т о

Мишо: Влез!

Слугинята: Господин Виолетов пита за Вас.

Шишо (към слугинята): Кой пита?

Слугинята: Господин Виолетов.

Шишо (към Мишо): Това да не е пък Боби! Откога се е прекръстил на господин Виолетов?

Мишо (към Шишо): Нали е поет! Поетите обичат шарките и цветята (към слугинята). Кажу му да заповяда.

Слугинята излиза.

Шишо: Дявол да го вземе! Сега ли намери да дойде Боби! . . .

Мишо: Защо?

Шишо: Попречи ми за образуването на дружеството с ограничена отговорност (като става). Довиждане, Мишо. Аз си отивам . . .

Мишо: Чакай, Шишо, къде? Боби също може да ни бъде полезен . . .

Шишо: Полезен?!

Мишо: Ей сега ще видиш . . .

Я в л е н и е с е д м о

Тропа се на вратата.

Мишо: Влез!

Боби (като влиза и се покланя малко театрално): Здравейте, господа братовчеди!

Мишо: Здравей, Боби!

Шишо: Здравей, Боби, и какво правиш?

Боби: Нищо не правя . . .

Мишо: Как така? Нима и ти си без работа?

Боби: Уволниха ме още преди два месеца, защото съм бил много разсеян . . .

Шишо: А мене ме уволниха, защото пък си отварям много очите. И защото разкрих „нечистите работи“ на един от главните . . .

Боби: Но нима са възможни такива подлости!

Мишо: Боби, Боби, ти си същинско дете . . .

Шишо: Не, той е поет. А всички поети са малко занесени . . .

Боби: Аз не се сърдя загдето ми казва, че съм занесен. В същност аз мечтая и съм вечно влюбен . . . Аз даже имах едно стихотворение, което почваше:

И аз съм вечно влюбен

В всяка хубава мечта

И скитам като загубен
Подир всяка хубава жена...

Мишо: Ха! ха! Браво, Боби!

Шишо: Хоо! Хоо! Браво, Боби!

(Ръкопляска и двамата.)

Мишо: Как беше, Боби? „И аз съм като загубен“.

Боби: „И скитам като загубен“...

Шишо: „Подир всяка хубава жена“!

Мишо: Хаа! хаа! Браво, Боби!

Я в л е н и е о с м о

Влиза Иван Иванов.

Иван Иванов: Какъв е този шум?

Мишо: Нищо, татко. Боби ни декламира стиховете си...

Боби: А те ми се смеят.

Иванов: Не им се сърди, Боби. Те са съвременни младежи. Те не разбират от поезия.
На тях им дай кабарета и мачове.

Мишо: Не е вярно, татко. Аз също се интересувам от поезия.

Шишо: Много ни обиждате, господин Иванов.

Иванов: Не ви обиждам. Но ви познавам добре. Кажете, Боби, не е ли така?

Боби: Не знам какво да кажа, господин Иванов... Струва ми се... (колебае се).

Иванов: Кажете, Боби, какво мислите за днешната младеж! Не се страхувайте. Кажете го открито. Ти си по-идеален. Ти си поет...

Боби: Аз мисля, че днес не отиваме на добре.

Шишо: Та кой казва, че отиваме на добре, когато са се навъдили толкова паразити!

Мишо: И кой е виновен за това?

Боби: Аз не обвинявам никого...

Иванов: Виновни са младите. Едно време не беше така. Тогава имаше идеализъм. Имаше стремеж към красотата и доброто. Аз си спомням преди много години, когато бях в Париж, с какъв чист възторг гледах в Лувъра разните мадонни...

Мишо: Татко, нима аз не съм ходил в Лувъра! И аз също обичам класиците, въпреки че...

Иванов: Знаем ви аз младите. Няма да ме излъжете къде ходите...

Шишо: Много сте несправедлив, господин Иванов. Аз не съм ходил в Париж, но обичам изобщо „Мадоните“. Даже неотдавна гледах „Мадоната на спалните вагони“ и останах във възторг от нея...

Боби: Да оставим „Мадоната на спалните вагони“...

Шишо: Аз исках да кажа... Да дам един пример само...

Боби: Но когато става въпрос за онези „Мадони“, за онези средновековни девственници, кой може да остане равнодушен пред техния безкрайно чист поглед! Има нещо божествено в тези картини. Трябва да бъдеш велик майстор, за да създадеш такива безсмъртни творения. Аз се възхищавам от четката на един Рафаел Санцио...

Иванов: Виждате ли, Боби говори като поет...

Мишо: Татко, та Боби наистина е поет! Какво исках от мене? Аз съм инженер-механик...

Шишо: Боби обича да се занася. А днес времената са други. Днес човек трябва да си прави сметката. И да си отваря добре очите! Днес поезията е в парите. В милионите!...

Иванов: Ето кое не харесвам у младите. Те са станали прекалено груби материалисти. А ние на нашето време четяхме „Фауст“ и разсъждавахме върху вечните идеали. Парите съвсем не ни интересуваха...

Боби: Господин Иванов, аз съм във възторг от вас. Аз не разчитах, че сте такъв жарък поклонник на идеала и красотата...

Иванов (като скромнички): Аз никога не съм отдавал голямо значение на парите. Винаги съм предпочитал духовното . . .

Мишо (настрана): Виж го ти! . . .

Шишо: Знаете ли, господин Иванов, че за пръв път ви чувам да говорите за духовни интереси . . .

Иванов: Не сте имали случай. Аз винаги говоря за красотата и за идеалите, които трябва да вълнуват истинския човек . . .

Мишо: Да, татко винаги говори за красотата и за идеалите, но . . .

Иванов: Особено когато има кой да ме разбира.

Шишо: Прав сте. Аз не разбирам от красота и от идеали. Аз разбирам от пари . . .

Иванов: Вижте колко ниско е паднала съвременната младеж! Шишо, ти би трябвало да се срамуваш от подобна душевна бедност . . .

Боби: Знаете ли какво, господин Иванов?

Иванов: Какво?

Боби: От вас би станал един прекрасен меценат . . .

Шишо: После?

Боби: Ако в София имахме повече такива банкери, сигурно нашето изкуство би отишло твърде напред.

Мишо: Да, без съмнение . . .

Шишо: Но . . .

Иванов: Но, Боби, аз съм твърде беден, за да бъда меценат. И после в тази криза моите работи съвсем не вървят . . .

Боби: Все пак вие сте банкер.

Шишо (с ирония): Да, господин Иванов е банкер. Но той е твърде много зает и няма време да се занимава с изкуството . . .

Иванов: Да, Шишо е съвсем прав. Аз съм много зает и не се занимавам с изкуство и литература . . .

Боби: Но аз мисля . . .

Шишо: Аз мисля, че само празните хора се занимават с изкуство.

Иванов: Съвършено права мисъл.

Мишо: Виждаш ли, Боби?!

Боби: Но аз мисля, господин Иванов, че . . .

Иванов: Какво мислиш?

Боби: Вие, който говорихте така възторжено за душата, ще можете да ми помогнете да издам моята нова стихосбирка . . .

Иванов: Нищо не мога да ви помогна. И после, аз ще ви посъветвам, господин Виолетов, да не издавате книгата си, защото ще изгубите. Човек трябва да си прави добре сметката . . .

Шишо: Да, човек трябва винаги да си прави сметката. Едно търговско предприятие само така може да прогресира.

Иванов: Да, много вярно.

Боби: Но тук съвсем не е въпрос за търговско предприятие! Тук се отнася за изкуство, за поезия . . .

Иванов: Но, господин Виолетов, аз съвсем не се интересувам от поезия. Аз съм банкер. И после, аз съм твърде много зает (гледа си часовника). Но да вървя (излиза си).

Явление девето

(Боби, Шишо и Мишо)

Мишо: Татко обича да приказва. Но да го не закача човек за пари . . .

Шишо: Хо, хо! Старият обича да морализира.

Мишо: И да приказва за идеали и красота . . .

Шишо: Стига да не му бъркаш в кесията . . .

Боби (някак слисано): Аз съвсем не очаквах . . .

Шишо: Ех, Боби, ти като че ли не познаваш старите вълци. По този въпрос питай Мишо. Хо, хо, хoo!

Мишо: Старите вълци обичат да си надяват агнешки кожи. В това число и моят баща.

Шишо (удря Мишо по коляното): Хо, хoo! Старите искат да минат за хитри, но ние ще ги изиграем . . . Хoo, хoo!

Боби (все тъй слисан): Но аз съвсем не очаквах . . .

Шишо: Боби, ти не се тревожи толкова. Ние повече ценим от старите твоята поезия.

Мишо: И ще ти помогнем да си издадеш сборката.

Шишо: Важното е да намерим от някъде пари.

Мишо: Да, преди всичко пари, пари и пак пари! Така ли бе, Шишо?

Шишо: Съвсем вярно.

Боби: Знаете ли, че и Роза все така ми казва.

Шишо: Какво ти казва?

Боби: Казва ми: „Ти, Боби, си добро момче и при това поет. Но нали виждаш, без пари не може.“

Мишо: Много вярно разсъждава момичето.

Шишо: Слушай, Боби, ако не е строга тайна, можем ли да знаем, коя е тази Роза?

Боби: Защо не? Роза е момиче от балета при операта.

Мишо: Ами красива ли е?

Шишо: Хубава ли е?

Боби: Как да ви кажа. И аз сам не знам . . .

Мишо: Как не знаеш?

Шишо: Нали имаш очи! Кажеш хубава ли е или грозна?

Боби: О! тя има великолепно тяло на някоя Афродита . . .

Мишо: Тогава?

Шишо: А ти какво търсиш повече?

Боби: Знаете ли? Очите ѝ са мъртви . . . Не, собствено те са съвсем живи и подвижни. И постоянно се въртят навсякъде и намигват . . . Но аз надничах през тях. През тези хубави наглед очи! И не намерих душата ѝ . . .

Шишо: Не очаквах да бъдеш толкова глупав!

Мишо: Какво искаш от един поет.

Боби: Да, аз съм поет. Но може би не съм достатъчно проникателен, за да открива душата в Роза.

Мишо: Напразно ще търсиш душа в Роза. Напразно ще я търсиш и в Кети, и в Мими, и във Фифи. Жената няма душа.

Шишо: Боби, недей да търсиш под вола теле . . .

Боби: Още нищо не търся. Роза ми е само приятелка. И аз съвсем случайно заговорих за нея . . . Моля да ме извините, ако съм казал повече от това, което е трябвало да кажа (става). И тъй, довиждане, господа (протяга си ръката за сбогом).

Мишо (като я хваща): Слушай, Боби, аз отдавна имах желание да се запозная с някое момиче от балета на операта. Изглежда, че ти като поет имаш доста познания с артистичния свят . . .

Боби: О! Не. Аз изобщо не обичам да дружа с артистите. Те са някак си много надменни. Но ако искаш, ще те запозная с Роза.

Мишо: На драго сърце.

Боби: Щом не търсиш душа, Роза ще ти хареса. Тя е хубаво момиче . . .

Мишо: Толкова по-добре. И тъй, уговорено. Ще ме запознаеш още тези дни.

Боби: Добре.

Мишо: Ама да не забравим!

Шишо: Той е поет и обича да се занася, та кой знае каква ще я свърши!

Боби: Не. Щом обещавам, ще я свърша.

Мишо: Тогава, непременно! Ако може още тази седмица. Предупреди ме по телефона. Нашият номер е 12—15.

Боби: Добре. Непременно. Хайде довиждане (сбогува се с Мишо).

Шишо: Довиждане, Боби. Па гледай да намериш и за мене някое момиче от балета.

Боби: Аз не, ама Роза ще ти намери.

Шишо: Добре, добре! Радвам се.

Боби: Довиждане, Шишо (сбогует се).

Шишо: Довиждане, Боби.

(Боби си отива. А Мишо го придружава до вратата.)

Мишо (като тупа Боби по рамото): Слушай, Боби, разчитам напълно.

Боби: Разбира се. Довиждане (излиза си).

Я в л е н и е д е с е т о

(Мишо и Шишо)

Мишо (като сочи към вратата, из която току-що е излязъл Боби): Този е будала, ама ще я свърши.

Шишо: Кой знае...

Мишо: Ще видиш. Нека ми докара той Роза...

Шишо: Изглежда, че ще го бива момичето...

Мишо (става, иска да подражава на хода на балерина): Как няма да го бива. Едно такова тъничко, стройничко!... Бедрата му се олюляват. А гърдите му, разбираш ли, гърдите му твърди и заоблени...

Шишо: Истинска въдичка!

Мишо: Да, истинска въдичка!...

Шишо: Вуйчото непременно ще глътне...

Мишо: Нали е стар ерген. Едно такова момиче ще му запали кръвта...

Шишо: Ами ако не глътне.

Мишо: Ще му намерим други въдички.

Шишо: Но най-напред ще трябва на всяка цена да се отстрани влиянието на твоите лели и братовчедки...

Мишо: Разбира се.

Шишо: После работата сама ще тръгне...

Мишо: После, като няма кой да го дои — ще го доим ние.

Шишо: Сто милиона! Добра дойна крава! Хо! Хоо! Хооо!

Мишо: Ха, ха, ха. Кравата е породиста.

Шишо (като си гледа часовника): Брей! закъснял съм (скача от мястото си).

Мишо: Къде така забърза?

Шишо: Имам среща.

Мишо: От кога пък толкова точен взе да ставаш с любовниците си?

Шишо: Срещата е от финансов характер. Ще се опитам да склуча един малък заем.

Мишо: Тогава имаш право да бързаш.

Шишо: Видя ли?

Мишо: Все пак дружеството с ограничена отговорност е образувано вече. Аз ще разчитам на тебе.

Шишо: На мене винаги можеш да разчиташ. Особено когато става въпрос за предприятния, за експлоатация и за печалби...

Мишо: Радвам се, че така добре се разбираме. Ние наистина сме гениални братовчеди...

Шишо: Но аз трябва да бързам (като разтърсва здраво ръката на Мишо). Довиждане, Мишо!

Мишо: Довиждане, Шишо. Ще се надявам тези дни да наминеш. Или пък най-малкото да ми се обадиш по телефона.

Шишо: Непременно! (излиза бързешката).

Явление единадесето

(Мишо се разхожда бавно и говори сам на себе си. Обаче доста високо.)

Мишо: Дявол да го вземе! Изглежда, че работата ще тръгне. Стига човек да пожелае . . . Дора трябва да се отстрани на всяка цена. Пък нека вървят по дяволите всичките деди и братовчедки. Не са ми дотрябвали . . . (пауза). Аз приличам на влюбен. А може би и да съм истински влюбен. И ще трябва да спечеля, въпреки всичко, сърцето му. Не, не, не ми трябва сърцето му. Трябват ми милионите му. Да, трябва ми милионите . . . Ехе! кому не трябва милиони?! (Тропа се на вратата.)

Мишо: Влез!

Явление дванадесето

Ана и Мишо.

Ана (като влиза приготвена за разходка): Сам ли си, бате?

Мишо: Защо?

Ана: Стори ми се, че приказваше с някого . . .

Мишо: Съвсем не съм приказвал.

Ана: Тогаватай ми се е сторило.

Искаш ли да излезем на разходка? Ще отидем до Борисовата. А после по „Царя“ . . .

Мишо: Не съм стегнат. И освен това . . . (колебае се).

Ана: Какво друго има?

Мишо: Слушай, Ана, седни за един момент. Аз искам да ти говоря по един сериозен въпрос . . .

Ана: Добре, ще седна (сяда). Но ако вземеш да ми четеш морал като татко, отивам си . . .

Мишо: Тъкмо напротив . . .

Ана: Не те разбирам.

Мишо: Искам да кажа, че ще те посъветвам да нямаш толкова скрупули . . .

Ана: По отношение на какво?

Мишо: Отнася се до вуйча . . .

Ана: Кой вуйчо?

Мишо: Нима не се сещаш! Отнася се за вуйчо Димо . . .

Ана: Хе, хе! Винаги вуйчото милионер! Омръзна ми . . .

Мишо: Нима е лошо да бъдеш малко по-внимателна?

Ана: Не мога да търпя този стар ерген . . .

Мишо: Слушай, Ана, ти трябва да смириш своята гордост . . .

Ана: Аз не съм горделива.

Мишо: Все пак, ти трябва да жертвуваш нещо. Поне малко от твоето спокойствие . . . Аз бях готов да ми извадят едното око . . .

Ана: Аз съвсем нищо не разбирам! Защо е трябвало да ти вадят окото? . . .

Мишо: Ей сега ще видиш. Нали вуйчо Димо обича да минава за доктор? . . .

Ана: Та какво от това? Аз даже не знаех, че той имал манията да минава за доктор. . .

Мишо: Виждаш ли? Вуйчото има много мании. И човек трябва да ги изучава внимателно.

Ана: Но защо да ги изучава?

Мишо: Когато познаваш слабостите му, лесно можеш да го използваш . . .

Ана: Но аз пак не разбирам защо трябвало да ти вадят окото?

Мишо: Защо ли?

Ана: Да, именно . . .

Мишо: Случаят е съвсем прост. Нали през лятото бях на курорт във вилата на вуйча Дима. Е добре. Излезе ми една пъпчица на окото. На лявото око и страшно ме боли. А

той каза: „Мишо, аз съм малко лекар, ще трябва да се оперира. Дай да я срежа.“ Добре, вуйчо Димо, казвам аз. Знам, че си голям майстор . . .

Ана: Уу! Как си се съгласил да ти пипа окото такъв невежа! Та той никога не е следвал медицина . . .

Мишо: И аз знам много добре това.

Ана: Тогава защо си се съгласил? Ами ако ти инфектиреше окото? . . .

Мишо: Именно, там е жертвата.

Ана: Глупава жертва!

Мишо: Съвсем не е глупава. Аз си мислех: „Ти, вуйченце, имай късмет да ми инфектираш окото, че да видиш какво обезщетение ще ти тръсна!“ „Един милион! Десет милиона! Не, двадесет бих му искал . . . Да види тогава как се става лекар!“ . . .

Ана: Но това е чудовищно!

Мишо: Съвсем не. Той би могъл да плати двадесет милиона. И бълха няма да го ухапе . . .

Ана: Аз не искам да кажа за парите. А за мисълта да ти извадят окото. Това е наистина чудовищно! . . .

Мишо: Ана, ти съвсем не разбираш тези работи. Преди войната на толкова хора им извадиха и двете очи за нищо.

Ана: Та какво от това! Войната е едно варварство!

Мишо: Да, войната е едно варварство. А тук няма варварство. Тук има чисто и просто една сделка. Аз рискувам срещу 20 милиона едното си око.

Ана: Не, това е чудовищно!

Мишо: И все пак, другото ми око остава, за да намигвам на хубавите жени.

Ана: А това, което казваш сега, е една простащина (става възмутена).

Мишо: Ана, помисли, двадесет милиона! Ти като че не разбираш силата на парите!

Ана: Не желая да те слушам повече (излиза си).

Мишо: Ана, Анита, не се сърди, аз се шегувам. Искаш ли да излезем на разходка (изтича към вратата). Анита, чакай ме да излезем на разходка.

Явление тринадесето

Мишо сам.

Мишо: Глупачка! Ще трябва да кажа на стария. Той обича парите и ще те накара да уважаваш вуйчото . . .

(Пада завесата.)